

SPOLUPRÁCE ČESKOSLOVENSKÉ A SOVĚTSKÉ ARMÁDY

Základem organizace a použití československé vojenské jednotky v Sovětském svazu byla dohoda mezi sovětskou a Benešovou vládou v Londýně ze dne 18. července 1941. Ve třetím článku této smlouvy se říkalo, že vláda Sovětských socialistických republik projevuje svůj souhlas s tím, aby na území SSSR byly vytvořeny z československých státních občanů vojenské jednotky pod velením, které jmenuje československá vláda v souhlase s vládou sovětskou. Vojenské použití československých vojenských jednotek na území SSSR podléhá vrchnímu velení Sovětského svazu.

Dne 27. září 1941 podepsal náčelník čs. vojenské mise v Sovětském svazu plukovník Pika a generálmajor Sovětské armády Vasilevskij dodatečnou vojenskou úmluvu, která řešila hlavně otázky výstroje a výzbroje, charakter čs. jednotky, zásady organizace a bojového výcviku podle sovětských předpisů, podřízení československých vojenských jednotek v průběhu společných vojenských akcí vrchnímu velitelství SSSR, ve věcech organizačních a osobních hlavnímu veliteli čs. branných sil. Úmluva dále stanovila, že příslušníci čs. vojenských jednotek na území SSSR budou podléhat československým zákonům a předpisům, že se budou řídit čs. služebním kázeňským řádem a že u jednotek budou zřízeny čs. polní soudy, které budou projednávat přestupky a vojenské zločiny, týkající se vnitřního zřízení, výkonu

služby a kázně; za zločiny proti státu se budou příslušníci čs. jednotek odpovídat před vojenskými soudy v SSSR. Výdaje, spojené se zřízením a udržováním čs. vojenských jednotek v Sovětském svazu bude kreditovat sovětská vláda a československá vláda je vrátí po ukončení války.

Pro vzájemný styk se zřizují čs. vojenská mise při vrchním velení SSSR v Moskvě a sovětská vojenská mise při československém vrchním velitelství v Londýně. Styční důstojníci u vojenských jednotek a štábů budou ustanoveni po oboustranné dohodě. Ostatní otázky a podrobnosti, jež nebyly určeny v této smlouvě, měly být upraveny jednáním mezi velitelem čs. jednotek v SSSR a odpovědnými zástupci hlavního štábu Rudé armády.

I když československo-sovětská úmluva o vzájemné spolupráci po dobu války proti společnému nepříteli byla uzavřena již 18. července 1941 a vojenská úmluva 27. září 1941, organizace čs. vojenských jednotek započala až začátkem roku 1942 po opětovném společném jednání sovětských a našich představitelů. 15. ledna 1942 vyhlásil moskevský rozhlas nábor dobrovolníků do čs. vojenské jednotky.

5. února 1942 přijelo do Buzuluk 88 důstojníků, poddůstojníků a vojnů, zbytky Polského legionu, kteří se stali základem celé čs. jednotky. Tím byla zahájena úsilovná organizace a výcvik 1. čs. polního praporu, neboť do týdne měla nově se tvořící jednotka již 297 mužů a žen.

Sovětská vláda nám vytvořila, pokud to bylo jen možné, nejvýhodnější podmínky pro organizaci a výcvik. Poslala na výpomoc důstojníky generálního štábu jako stýčné důstojníky s naším velením a potřebný počet instruktorů jednotlivých zbraní, kteří se zúčastnili bojů na frontě od začátku války a měli již značné bojové zkušenosti. Výcvik byl úsilovný, byla zřízena důstojnická a poddůstojnická škola, kursy specialistů. Osvojení si sovětských předpisů a řádů bylo zvládnuto v poměrně krátké době.

Výcvik trval denně 14 hodin. Bojová cvičení probíhala střídavě ve dne v noci, téměř za každého počasí za přísné kontroly zkušených sovětských instruktorů. Při výcviku velmi pomáhali v jednotce přítomní španělští dobrovolníci-interbrigadisté, např. I. Spiegl, K. Vejvoda, H. Petránková, poručík Král a další, kteří měli bohatou praxi. Velkým přínosem pro jednotku byli Češi a Slováci, očané Sovětského svazu, kteří se dobrovolně přihlásili ze Sovětské armády a konečně i naši důstojníci, poddůstojníci a vojáci, příslušníci čs. armády předmnichovské republiky, kteří byli dobře připraveni, neboť ještě před zahájením organizace prodělali výcvik v důstojnické a poddůstojnické škole a v různých speciálních kursech.

Do jednotky se dále přihlásilo a bylo přijato 38 děvčat převážně ve věku 17 až 19 let. Vytvořili jsme z nich po absolvování základního výcviku úplnou praporeční sběračku raněných a ošetřovatelek. Svoji povitovou práci ve všech disciplínách zdravotnického výcviku se děvčata plně vyrovnala mužům a pokud se týče svědomitosti, přesnosti a dochvilnosti, muže dokonce předčila.

Jednotka vynikla při absolvování polní střelby ze všech druhů pěchotních zbraní, minometů a pěchotních protitankových děl ráže 45 mm. Přítomný zplnomocněnec sovětské vlády generál Žukov, který ostrou polní střelbu jednotky pozoroval, vyslovil se s velkým uznáním, pochvalou a poznamenal, „že zbraně se dostaly do zlatých rukou“.

Vysoké morálky a hlubokého vlasteneckého uvědomění jsme u jednotky dosáhli zásluhou komunistické strany. Koncem května 1942 navštívil naši jednotku soudruh Klement Gottwald se svými spolupracovníky a osobně se přesvědčil o její práci. Seznámil nás s mezinárodní situací, u nás doma a se situací na frontě. Vytýčil jasné zásady a vydal pokyny pro boj proti okupantům. Jeho zásady a pokyny jsme vzali za své a řídili se jimi po celou dobu našich bojů po boku Sovětské armády. V době návštěvy Klementa Gottwalda

u naší jednotky vypořádal se náš lid doma s hanebným vrahem českého národa, zastupujícím protektorem Heydrichem. To na nás zapůsobilo mohutným dojmem; byli jsme hrdí na naše statečné lidi doma. Význam návštěvy Klementa Gottwalda v Buzuluku se projevil i tím, že náš první polní prapor byl jednotnější a ukázněnější.

S velkou radostí a nadšením přijali naši vojáci na podzim roku 1942 od Sovětské armády nejmodernější zbraně. Přijímali je a líbali je se slzami v očích a hluboce si uvědomovali, že Sovětská armáda nám dává zbraně, o které naše armáda přišla v důsledku mnichovské zrady, kapitulace čs. vlády a zničení republiky.

Když Paulusova armáda dosahovala Volhy a bran Stalingradu, zakončovali jsme bojovou přípravu našeho prvního praporu. Komise generálního štábu Sovětské armády kvalifikovala po přezkoušení náš bojový výcvik jako výtečný. Za situace, těžké pro SSSR, žádalo velení praporu Československou londýnskou vládou, aby nám dovolila odejít na frontu. Londýnská vláda však odchod na frontu nepovolila a nařídila vyčkat do doby, kdy se sovětská vojska přiblíží k Československým hranicím. Jednotka s tímto rozhodnutím nesouhlasí, obrací se na sovětskou vládu a v duchu smlouvy z 18. července 1941 a vojenské úmluvy z 27. září 1941 žádá, aby byla odeslána na frontu a mohla po boku Sovětské armády bojovat za naši svobodu. Sovětská vláda dává souhlas k odjezdu praporu na frontu a nařizuje dokončit poslední přípravu a uzavřít bojový výcvik.

Koncem ledna 1943 vyvrcholila morálně politická a bojová výchova naší jednotky. Mým politickým zástupcem byl štábní kapitán dr. Procházka, kterého k jednotce poslalo moskevské vedení KSČ. Morálně politickou výchovu řídil prostřednictvím osvětových důstojníků jednotky. Byli to většinou komunisté a jejich zásluhou bylo, že naše jednotka měla tak dobrou politickou výchovu, že stála na vysokém stupni morální a mravní hodnoty a že všichni příslušníci jednotky byli tak vlastenecky uvědoměni.

Dne 31. ledna 1943 odjíždíme esalonem č. 22904 z Buzuluku. Tisíce občanů nás doprovází na frontu s přáním co nejvíce úspěchů. Na cestě do prvních bojů jsme poslali J. V. Stalinovi toto hlášení: „S heslem »Smrt německým okupantům« a s vůlí řídit se zářivým vzorem hrdinné Rudé armády půjdeme do boje. Učiníme vše co bude v našich silách, abychom si zasloužili důvěru vrchního velení Rudé armády a život ve svobodné Československé republice.“

Po cestě vidíme obraz zkázy hitlerovského wehrmachtu: do daleka široka nepřehledně spousty rozbitých tanků, obrněných transportérů, aut, sestřelených letadel a mezi tím vším ještě stovky mrtvých fašistických vojáků, kteří dosud nemohli být pohřbeni.

V tuto radostnou chvíli dokončuje Sovětská armáda na Volze pod Stalingradem likvidaci Paulusovy fašistické armády, bere iniciativu do svých rukou, postupuje nezadržitelně na západ, ničí a vyhání fašistické okupanty ze své země a osvobozuje jednu oblast za druhou. V době, kdy Sovětská armáda dosahuje celé řady velkých a historických úspěchů, přijíždí náš vojenský vlak na ostrogožské nádraží, do štábu Voroněžského frontu.

Velitel frontu generálplukovník Golikov nás srdečně vítá a říká: „Velmi se mi líbíte. Zdravě vypadáte, máte výtečnou výstroj i výzbroj a výtečnou kvalifikaci zkušek bojového výcviku. Já se ovšem chci přesvědčit o tom. Jestli jste výtečnou dostali zaslouženě.“ Krátce na to se generál Golikov osobně přesvědčil o naší bojové přípravě a dal nám další výtečnou s pochvalou. To na jednotku blahodárně působilo a ještě výše pozvedlo bojového ducha.

Nemohu zapomenout na jednu maličkost, a proto ji také uvádím. Po prohlídce a přehlídce jednotky nechal generál Golikov shromáždit velitele rot, sdělil jim jeho dojem o jednotce a řekl: „Soudruzi, zítra půjdete na frontu!“ Pak se odmlčí a pozoruje tváře velitelů. Ihned jsem pochopil, co to znamená. Čekal údiv velitelů, že dnes jsme přijeli a již zítra máme jít bojovat. Když uviděl, jak tváře velitelů se rozjasnily, poznamenává: „Ale já vás dám na bojový úsek, kde je rozbitá maďarská fašistická armáda a na němž neprobíhají téměř žádné bojové akce. Je tam klid a vy si alespoň tak lépe na frontový život zvyknete.“ Znovu se odmlčí a pozoruje tváře velitelů. Bylo vidět, jak se zachmuřily, neboť nejsme spokojeni. V té chvíli se obracím ke generálovi Golikovi a jménem jednotky ho žádám, aby nás neposílal na tento klidný úsek, ale zařadil do boje na frontu proti německým fašistům, našim úhlavním nepřátelům a okupantům naší země. Generál Golikov uznal s uspokojením naše důvody, ihned naši žádosti vyhověl a poslal nás do Charkova s přidělením do svazku 3. tankové armády, již velel generálporučík Rybalko [byvalý sovětský vojenský přidělenec ve Varšavě, který v roce 1939 pomáhal čs. vojenské skupině přejít z Polska do Sovětského svazu, pozdější osvoboditel Prahy]. Cestu

do Charkova, nočními pochody 350 km za 10 dnů, jsme absolvovali za 15—20ti stupňových mrazů.

Po příchodu do Charkova, 1. března 1943 ve 14.30 hodin, jsme se ubytovali v základní škole č. 7279. Svůj příchod jsme ihned ohlásili do štábu 3. tankové armády. Byli jsme po dlouhém pochodu značně vyčerpaní a potřebovali jsme alespoň 2—3 dny klidu a oddechu. Ve štábu armády mě vyrozuměli, že můžeme počítat s odpočinkem do noci příštího dne, kdy bude poplach a odchod na frontu.

Zástupce velitele armády říká: „Situace na frontě je zlá. Hitler přesunul ze západní na východní frontu 30 tankových a mechanizovaných divízií a zasadil je do boje proti Charkovu s cílem zmocnit se města. Tyto tankové a mechanizované divize jsou již na postupu. Naše divize je ústupovým bojem zdržují, mají v bojích velké ztráty a počítáme, že za 4—5 dní překročí na ústupu obranu Charkova. Nemám již žádné zálohy, všechny jsem poslal na frontu, a proto i vy — Čechoslováci musíte jít do boje, poněvadž nové a svěží síly generála Rokossovského a Černjachovského přijdou až za 8—10 dnů. Do jejich příchodu musíme Charkov za každou cenu ubránit.“

Druhý den, 2. března 1943 večer, byl jsem pozván k zástupci velitele Voroněžského frontu generálporučíku Kozlovu, který mi vydal rozkaz, podle něhož měl 1. samostatný polní prapor postoupit s jím k řece Mže a na jejím severním břehu v úseku Timčenkovo — Artjučovka obsadit a vybudovat protitankové obranné postavení s úkolem bránit je a nevoroustit přes řeku Mži ani jeden fašistický tank.

Prapor vyrazil 3. března ve 2.30 hodin z Charkova ve dvou proudech. Východní proud praporu tvořila 2. rota zesílená baterií 95. gardové divize; postupoval přes Konstantinovku do Artjučovky. Západní proud složený z ostatních jednotek 1. čs. polního praporu, pochodoval z Charkova přes Timčenkovo do Mirgorodu.

K večeru vycházíme na severní břeh řeky Mže, která připomíná zamrzlý veletok, široký místy 400—500 m. Sněh, mráz, led. Vpředu protáhla a široká podkova Sokolova, členitý terén vhodný pro obranu i útok, stovky možných nástrah v zářezích, křovinách a lesních porostech. Úkol vybudovat na severním břehu řeky Mže protitankovou obranu bylo nutné, s ohledem na terén a zejména na to, že řeka Mže byla úplně a silně zamrzlá a nebyla žádnou překážkou proti nepřátelským tankům, poněkud pozměnit. Proto jsme navrhli veliteli 25. gardové střelecké divize

generálu Šafarenkovi, jemuž byl 1. čs. prapor podřízen, tyto změny:

Úsek praporu na pravém křídle zkrátit ze 14 na 10 km a protitankové postavení vybudovat na severním břehu řeky Mže v prostoru Timčenkovo — Mirgorod a v prostoru Artjuhovky. Sřed obrany přeložit ze severního na jižní břeh řeky Mže a vybudovat obranu v prostoru jižní části Sokolova.

Třetí rota nadporučíka Janka obsadila částečně Timčenkovo a celý Mirgorod, 1. rota na žádost nadporučíka Jaroše Sokolova a 2. rota nadporučíka Kudličce Artjuhovku.

Očekávaný nápor nepřátelských tanků mohl a musel být zachycen v předstuně Sokolovu, v Mirgorodu a Artjuhovce. Sokolovo bylo těžištěm obrany a tam byl také útok fašistických tanků očekáván nejdříve.

Velitel Voroněžského frontu přidělil praporu k zesílení obrany tyto posilové prostředky: 179. tankovou brigádu (24 tanků T-34), 131. gardový dělostřelecký oddíl, 440. gardový raketometný oddíl, jednu baterii 1245. stíhacího gardového protitankového dělostřeleckého pluku, jednu baterii 69. stíhacího protitankového dělostřeleckého oddílu, ženijní rotu 62. gardové divize, jeden gardový prapor (34 osob k za-

jištění styku s jednotkami 62. gardové divize u našeho praporu).

První rota v Sokolově, kde bylo těžiště obrany, byla zesílena třemi minomety 50 mm, třemi minomety 82 mm, šesti těžkými kulomety, třemi děly 76 mm, čtyřmi protitankovými děly 45 mm, osmi protitankovými puškami, jednou baterií raket oddílu kařuší a jednou pěší četou.

Jarošova rota v Sokolovu měla s přidělenými posilovými prostředky 350 vojáků. bojový styk 1. praporu s 62. gardovou divizí střeleckou v Timčenkova zajišťoval přidělený gardový prapor 62. gardové divize, bojový styk s 25. gardovou střeleckou divizí zajišťovala u Čemužovky četa 25. gardové divize a u Taranovky jedno družstvo samopalníků našeho praporu.

Průzkum praporu proti nepříteli na bližší vzdálenost zajišťovala hlavně praporeční četa samopalníků podporučíka Sochora, který plnil úkoly podle pokynů zpravodajského důstojníka praporu podporučíka dr. Erbana a náčelníka štábu praporu nadporučíka Rytíře.

Zprávy o nepříteli na větší vzdálenost zajišťovalo nadřízené velitelství.

VS velitele praporu bylo v budově sovchozu na severním břehu řeky Mže.

Prapor materiálně zajišťovala 3. tanková armáda.

• • •

3. března 1943 okolo 18. hodiny útočí nepřítel motorizovaným plukem, zesíleným dělostřelctvem a podporovaný 90 letouny na Taranovku, kterou hájí pluk 25. gardové střelecké divize. Nepřítel třetinu Taranovky obsadil.

Úkol nepropustit přes řeku Mži ani jeden nepřátelský tank a tak přehradit směr Taranovka — Sokolovo — Mirgorod — Charkov mohl být dobře splněn, neboť prapor měl dostatek protitankových prostředků. Bylo však nezbytné urychleně dokončit protitankovou obranu na čáře Timčenkovo — Mirgorod — Sokolovo — Artjuhovka. Nebyl to úkol lehký, země byla zamrzlá a bylo nutné ji vyhřívát. Díky našim vojákům i místnímu obyvatelstvu práce na opevnění přibývala.

Do Taranovky odchází ihned průzkum se zpravodajským důstojníkem praporu, zjišťuje situaci na místě a podává zprávy o situaci v Taranovce. Zvyšujeme ostrážitost, průzkum praporu a předpolí se zesiluje. 6. března zasáhli průzkumníci četaře Bražiny proti nepřátelským výsádkářům u lesa nedaleko Sokolova a zneškodnili je. Průzkum zjistil první proniknutí nacistických tanků 7. března v poledne k samotě Pervomajskaja; tanky však byly

odrazeny. O několik minut později pronikají však znovu čtyři nacistické tanky za podpory pěchoty, které donutily některé sovětské hlídky k ústupu směrem na Sokolovo. Jedna naše hlídka postoupila až do vesnice Progoňa, kde zjistila soustředění 12 německých tanků a asi 300 mužů. Asi o hodinu později pustily se tři z těchto tanků na Timčenkovo a za nimi přijíždí potom ještě dalších 12 tanků. Proti nim zasahuje již protitanková obrana Sokolova a Mirgorodu. Němci zanechali na břehu Mže jeden hořící tank a ustoupili. Před 24. hodinou 7. března stahují se do Mirgorodu z Taranovky první vozidla 179. tankové brigády.

K ránu 8. března dokončil pravor zhruba opevňovací práce protitankové obrany a je uveden do bojové pohotovosti. Průzkum zjistil, že u lesíka asi 3 km jz. Sokolova se soustřeďují nepřátelské tanky a pěchota. Od 11. hodiny byl průzkum v palebném dotyku s nepřitelem u samoty Pervomajskaja. Byl nucen poslat ještě dvě družstva na pomoc samopalníkům, kteří tam byli částečně obklíčeni nacisty. V tuto dobu posílám sovětské tankisty 179. tankové brigády, aby vytlačili a zahnali nepřátelské tanky z obce Gontaru, asi 2 km jz. Sokolova.

Ve 13 hodin zahájil nepřítel z prostoru Kononěnko postup se 14 tanky na Sokolovo. Zastavil se však na směru postupu v lese. Příslušníci praporu věděli, že proti nim postupují vybraní hrdlořezové SS divize „Totenkopf“ a „Adolf Hitler“. Všichni byli proniknuti myšlenkou splnit daný úkol. Proto také boj, který se rozpoutal, byl tvrdý. Německé tanky útočily (byl to zřejmě bojový průzkum) na severozápadní okraj Sokolova. 1/131. gardový dělostřelecký oddíl zahájil prudkou palbu. Na bojišti zůstaly stát tři nepřátelské tanky, ostatní ustoupily na jihozápad do lesů. Všichni jsme se radovali, avšak předčasně. Obránci poznali, že nebyli dost obezřetní, že je nepřítel přelstil. Nacisté zničení svých tanků jen předstírali. To se stalo osudným všem našim protitankovým zbraním, které byly umístěny na západním okraji Sokolova.

V 15.27 hodin zahájil nepřítel nový útok asi 60 tanky, které doprovázel prapor samopalníků na 20 transportérech jako první zahajují palbu „vyřazené“ tanky a likvidují celou řadu našich protitankových zbraní na západním okraji Sokolova. Německé tankové jednotky, za intenzivní palby z děl kulometů, minometů a plamenometů, zapálily četné domy v Sokolově, ale přes značnou přesilu jen velmi těžko pronikaly do středu obce. Samopalníkem podporučíka Sochora se podařilo odříznout hitlerovskou pěchotu od tanků a umožnit sovětským a našim protitankovým jednotkám pokračovat v likvidaci nepřátelských tanků. V tuto chvíli se odehrává boj muže proti muži. Naši usilovně a hrdinně hájí každý dům v Sokolovu.

Tehdy jsem naposledy mluvil s Ofakarem Jarošem, který mi hlásil situaci obránců Sokolova. Sdílel jsem mu, že posílám k jeho dispoziční četě 2. rotě rotmistra Voráče a že ustoupit nesmí. Jaroš oakuje: „Pozumím a neustoupím.“ Dále jsem mu sdělil že 10 tanků 179. tankové brigády se přepraví v prostoru Mirgorodu přes řeku Mži na jižní břeh a za spolupráce 3. roty napadne nepřítel v Sokolovu do zad spolu s 1. rotou ho zničí a osvobodí Sokolovo.

Tanky zahájily přesun. První tank vjel na led a probořil se: začalo tát. Tím okamžikem bylo rozhodnuto že Sokolovo se musí vyklidit, neboť se nadále nedalo držet.

Za změněné situace jsem vydal ihned rozkaz, aby Jaroš po skončení boje opustil Sokolovo a obsadil severní břeh řeky Mže, kde byla ořízována obrana. Bohužel telefonní a rádiové spojení s Jarošem bylo již narušeno. Poslal jsem do Sokolova spojky, aby rozkaz k vyklizení obce pře-

daly. To si však vyžádalo více času a Jarošovi jsme pomoci již nemohli.

V Sokolovu zuřil boj, velká část vesnice je v plamenech, přes řeku však fašistické tanky nemohou proniknout. Naši bojují proti nepřátelským tankům a plamenometům téměř o každý dům. Hitlerovcům se podařilo dostat se až do středu obce. Jaroš opřel obranu o kostel a přilehlé domy ve východní části Sokolova. vytvořil polokruhovou obranu a nařídil klást odpor nepříteli do posledního dechu. V tu dobu padl před sokolovským kostelem zástupce velitele Sokolova a velitel kulometné roty nadporučík Jaroslav Lom. Padl také interbrigadista Spiegl, Hugo Redisch, Jarošův telefonista, nadporučík Frank, rotmistr Růžička, četař Bradavka (se svými vojáky pobil na padesát nacistů), rotmistr Stejskal, František Valenta, svobodník Kubej, vojín Šeda, svobodník Solanic, vojín Dzumara, vojín Kořínek, četař Komárek a jiní. Tenkrát již celé Sokolovo bylo v plamenech. Nadporučík Jaroš zůstává příkladem všem bojovníkům. Osobním hrdinstvím a statečností strhává za sebou své mužstvo. Neopustil boj a své kamarády ani tehdy, když byl dvakrát raněn, do hlavy a do prsou, a krev se mu řinula z úst. Důmyslně řídil boj po celých pět hodin a způsobil nepříteli veliké ztráty. Nerovný zápas s nepřitelem pro něho skončil, když ho zasáhla střela německého tanku. Bylo to tehdy, když se Jaroš přiblížil k hitlerovskému tanku, aby umístil svazek granátů pod jeho pásy.

Naši bojovníci se pak postupně z boje stahovali a boj byl ukončen ke čtvrté hodině ranní 9. března 1943. Obránci Sokolova zaujali pak obranu na severním břehu řeky Mže.

Řekl jsem již, že Sokolovo jsme vzhledem k oblevě museli pustit, ale přes řeku Mži jsme nepustili ani jeden fašistický tank. Do té doby jsme zničili 19 nepřátelských tanků. 4–6 transportérů se samopalníky a pobili na 300 nepřátelských vojáků a důstojníků. Naše ztráty byly tyto: padlo 86 vojáků, raněných bylo 56, na místě zůstaly všechny protitankové zbraně až na dvě protitankové pušky, 3 těžké kulometry, 3 minometry 82 mm, 2 minometry 50 mm a 18 lehkých kulometů. Obrana na čáře Timčenkov–Mirgorod–Artjuchova pokračovala až do noci 13. března 1943.

Dostáváme blahopřání maršála Vasilevského a blahopřání vojenské rady štábu Voroněžského frontu.

Po poledni 9. března 1943 hlásí velitel 25. gardové divize, že z jihozápadu zahájil útok nepřátelský pluk pěchoty, podporovaný 50 tanky a praporem samopal-

níků na transportérech, ve směru na Taranovku; 6. armáda zahájila protiofenzívu směrem západní a vojska 25. gardové střelecké divize dosáhla do 18,30 hodin jihovýchodního okraje Sokolova.

V 18,30 hodin jsme obdrželi rozkaz, aby čs. polní prapor útočil na Sokolovo, zmocnil se osady a tím usnadnil postup pravého křídla 6. armády. Cílem 6. armády bylo znovu se zmocnit výšin jihozápadně Sokolova, které ztratila 25. gardová divize, a zajistit tak výhodné východiště k dalšímu útoku vojsk 6. armády, který měl započít v nejbližších dnech.

Zámysl útoku: druhou rotou z východu, třetí rotou ze severozápadu a tak oboustranným obchvatem zmocnit se Sokolova za podpory palby přiděleného dělostřelectva — tři oddílů kafaší, jednoho protitankového pluku a palby tanků 179. tankové brigády. Útok jsme měli zahájit v okamžiku, kdy jednotky 6. armády dosáhnou hřebenu výšiny 160 jihozápadně Sokolova.

Útok jsme zahájili 9. března v 19,15 hodin nejprve druhou rotou za silné podpory palby kafaší a všeho dělostřelectva. Do 0,30 hodin 10. března jsme se zmocnili východní části Sokolova. V tu dobu dostávám zprávu, že vojska 6. armády se vrátila do výchozí situace. V důsledku toho jsem další protiútok 2. a 3. roty zastavil a prapor se rovněž vrátil do výchozí situace.

Při útoku měla 2. rota značné ztráty. Těžce raněn byl velitel roty nadporučík Kudlič, padl četař Kurt Wolf, vojín Svéd. Při převozu do nemocnice byl Kudlič zasažen střelou z kulometu německého letadla a usmrčen. Velení druhé roty převzal podporučík Tesařík, který strhoval statečnosti své podřízené v boji.

Příští den, 11. března, byl klidný.

Boj působil na morálku vojáků dobře. Němci jakoby nám přestali věnovat pozornost. Pozorovali jsme jejich pohyb východním směrem proti 25. gardové divizi. V 02,15 hodin 12. března radista četař Kurt Markovič zachytil šifrovku. Byl to rozkaz nepřátelského velitelství pro německá vojska, aby se soustředila v bodě 1a a vyčkala na místě do 4 hodin střeďoevropského času. V tutéž dobu došel fonogram od 62. gardové divize, že je nutné očekávat nepřátelský útok v úseku Mirgorod—Artjuchovka. Po zachycení této zprávy jsme hledali usilovně bod 1a, místo soustředění německých vojsk. Zjistili

jsme, že je to východní část Sokolova. V 03,58 hodin, dvě minuty před stanoveným časem, kdy měla německá vojska vyrazit, zahájily na tento prostor soustředěnou palbu tři oddíly kafaší spolu s ostatním dělostřelectvem, přiděleným 1. čs. praporu. Úspěch přepadu, který byl několikrát opakován, byl drtivý. Němci to potvrdili hlášením, že jim byly způsobeny 60—70% ztrát na lidech a materiálu a tím že jim byl znemožněn protiútok. Žádali na svém veliteli sanitní auta, lékárny, léky a obvazový materiál. Na místě přepadu, ve východní části Sokolova, byl veliký zmatek a zbytky jednotek v panice ustupovaly.

Když fašisté neprolomili obranné postavení 1. čs. polního praporu, pokoušeli se o to u 62. gardové divize a u 25. gardové divize. U 62. gardové divize neměli úspěch, avšak v prostoru 25. gardové divize měli úspěch a zmocnili se obce Gontaru. Taranovky a rozvinuli boj o Proletárskoje, Čemužovku a Vodjachovku.

Na obranné postavení 1. čs. polního praporu nepřítel již do 14. března 1943 nezaútočil. V té době byl prapor podřízen 62. gardové divizi.

1. čs. polní prapor splnil všechny úkoly v tomto prvním boji včas, přesně a čestně. Celý prapor se mimořádně vyznamenal. Měl vysokou mravní, politickou i bojovou morálku. Těžko říci, kdo z vojáků různých národností bojoval lépe. Všichni se bili výtečně.

Čestně a dobře splnily svůj úkol i naše ženy. Chovaly se statečně a mnohé z nich se vyznamenaly, např. Malvína Fantová, Anna Ptáčková, Vlasta Pavlanová, Marie Ljalková, Marie Pišlová, Markéta Olšanová, Greta Goldmanová, Sára Ackermanová a jiné. Jako ošetřovatelky a sběračky raněných nenechaly na bojišti ani jednoho neošetřeného raněného bojovníka a tím dokázaly, že mají nejen dobré, ale i statečné srdce. Ženy se při plnění bojových úkolů plně vyrovnaly našim mužům.

V tomto prvním těžkém boji našeho praporu u Sokolova padlo hrdinnou smrtí celkem 112 mužů a 118 jich bylo raněno. Praporu bylo v boji zničeno přes 50 % těžkých zbraní a bojové techniky. Za šest dnů urputných obranných bojů byly nepříteli téměř zničeny, díky sovětským i našim protitankovým zbraním, dvě SS tankové divize „Totenkopf“ a „Adolf Hitler“.

Ještě před odchodem z fronty byli všichni příslušníci praporu seznámeni s rozkazem velitele 62. gardové střelecké divize, ve kterém gardový generálmajor Zaj-

V noci z 13. na 14. března jsme byli z fronty u Sokolova odvoláni a odesláni do Novočoperska, abychom organizovali první čs. samostatnou brigádu.

cev vysoce zhodnotil vytrvalost a úpornost všech vojsk divize v obraně a vyslovil jim pochvalu.

Generál Golikov, velitel Voroněžského frontu, vysoce ocenil bojovou hodnotu a chrabrost 1. čs. samostatného praporu v boji u Sokolova slovy:

„Přes masové zasazení německých tanků 1. čs. polní prapor bez podpory vlastních tanků vydržel nápor a uhájil přidělený mu úsek, způsobil nepříteli velké ztráty na lidech i materiálu. Ustoupil až na vyšší rozkaz. Úkol, který obránci dostali, splnili do posledního písmene — ani jeden nepřátelský tank se nedostal přes řeku Mži. Nacistická vojska byla zadržena o několik dnů, takže vojska frontů generála Rokossovského a Černjachovského mohla dokončit přesun, který byl součástí strategického plánu sovětského vrchního

velení k likvidaci fašistické skupiny armád u Charkova.“

V tomto prvním boji jsme my, Čechoslováci, prakticky dokázali, že jsme byli k boji jak po stránce odborné, tak i morálně politické dobře a odpovědně připraveni. Díky Sovětskému svazu byla obnovena čest československého vojáka, jemuž v době Mnichova byla vyražena zbraň z ruky a zabráněno mu hájit svoji vlast.

Poprvé v druhé světové válce, ve společném boji se sovětskou armádou, bylo společně prolitou krví zpečetěno přátelství československého a sovětského lidu.

Na základě těchto zkušeností postupně vyrostla v dalších bitvách u Kyjeva, Černachova, Rudy, Bílé Cerkve, Žaškova, Dukly, na Slovensku a u Ostravy naše nová lidová československá armáda.